

Newsletter analityczny nr 3 (27.05-2.06.2014)

Program „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego

Najważniejsze wydarzenia dotyczące bezpieczeństwa energetycznego i klimatu w dn. 27 maja – 2 czerwca 2014 r.

W minionym tygodniu media zdominowała tematyka rozmów na linii Komisja Europejska-Ukraina-Rosja i komentarze dotyczące wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego.

Europa i świat:

27.05 – Gazprom zapowiedział, że dostawy gazu w ramach umowy podpisanej w ubiegłym tygodniu z Chinami rozpoczną się w 2019 roku.

27.05 – Światowa Organizacja Meteorologiczna poinformowała, iż „w kwietniu koncentracja CO₂ w atmosferze ziemskiej na półkuli północnej po raz pierwszy przekroczyła średnią miesięczną powyżej 400 jednostek wzrostu”.

27.05 – Szefowie dyplomacji Azerbejdżanu, Turcji i Turkmenistanu przyjęli deklarację, w której wyrazili chęć połączenia tych państw omijającym Rosję Gazociągami Transkaspijskim.

27.05 – Ołeksandr Szłapak, minister energetyki Ukrainy, wyraził niezadowolenie z propozycji Komisji Europejskiej dotyczącej uregulowania kwestii ukraińskiego zadłużenia za gaz. Stwierdził: „Dzisiaj słyszymy: zapłaćcie, a potem będziemy dyskutować (...) nam to nie odpowiada”. Propozycja KE przewidywała zapłatę zaliczki w wysokości 2 mld USD do 29 maja oraz 500 mln USD do 7 czerwca.

28.05 – Komisja Europejska zaproponowała strategię wzmocnienia bezpieczeństwa dostaw energii do UE. Ma ona polegać na przeprowadzaniu stress testów, weryfikacji zapasów gazu zgromadzonych na terenie wspólnoty i na Ukrainie oraz na zapewnianiu dywersyfikacji dostaw.

28.05 – Frank-Walter Steinmeier, minister spraw zagranicznych Niemiec, powiedział: „Polityka energetyczna jest polityką zagraniczną i bezpieczeństwa”. Jego zdaniem szybkie

zmiany w systemie zaopatrzenia w energię są niemożliwe: „Do rewolucji dochodzi rzadko, szczególnie w polityce energetycznej”.

28.05 – Guenther Oettinger, komisarz UE ds. energii, przyznał, że: „W czasie kryzysu pomiędzy Federacją Rosyjską i Ukrainą (...) kwestia energii i bezpieczeństwa dostaw energii jest na unijnej agendzie”. Jednocześnie zaznaczył, że problem zależności od dostaw nabrał większego znaczenia i stał się przyczyną obaw w wielu państwach. Odniósł się również do propozycji dotyczącej utworzenia agencji zajmującej się wspólnym zakupem gazu: „Analizujemy to pod kątem prawa konkurencji, przepisów rynku wewnętrznego i prawa własności”.

28.05 – Jose Manuel Barroso, szef Komisji Europejskiej, stwierdził że: „wiele podpisanych przez Bułgarię umów w sprawie budowy gazociągu South Stream jest sprzeczne z unijnym prawem, w związku z czym Komisja podejmie w tej sprawie działania (...) UE musi pozostać zjednoczona w kwestii bezpieczeństwa energetycznego. Żaden z przywódców nie ma co do tego wątpliwości”. Komisja oczekuje zapewnienia przez strony umowy (Rosję, Austrię, Bułgarię, Chorwację, Grecję, Serbię, Słowenię i Węgry) dostępu do nowego gazociągu dla innych dostawców oraz doprowadzenia do oddzielenia właściciela sieci przesyłowej od dostawcy. Rosyjski rząd i Gazprom twierdzą zaś, że nie zgadzają się na zalecane przez Komisję Europejską renegowacje umów, grożąc jednocześnie każdemu z państw wysokimi karami w przypadku ich zerwania.

28.05 – Jan Hamacek, przewodniczący czeskiej Izby Poselskiej stwierdził, że ukraińska infrastruktura nie jest przygotowana do wstrzymania dostaw z Rosji, w związku z tym UE ma ograniczone możliwości pomocy. „Gdyby doszło do jakiejś przerwy w dostawach, to w perspektywie tygodni nie bylibyśmy raczej w stanie zapewnić przepływu rewersowego. W perspektywie miesięcy przy wyłożeniu stosownych środków finansowych byłoby to zapewne możliwe”.

28.05 – Komisja Europejska w swoim raporcie zaalarmowała, że zakłócenia dostaw rosyjskiego gazu do UE przez Ukrainę, stanowiłoby istotne wyzwanie dla całej wspólnoty, ale przede wszystkim dla Bułgarii, Rumunii, Węgier, Grecji i w mniejszym stopniu dla Polski, Czech, Słowacji, Chorwacji, Słowenii i państw nadbałtyckich.

28.05 – 33 z 480 członów japońskiej Izby Reprezentantów chce, aby rząd zajął się projektem budowy gazociągu Rosja-Japonia jeszcze przed jesienną wizytą prezydenta Władimira Putina. Jest to reakcja na podpisanie rosyjsko-chińskiej umowy gazowej.

28.05 – Słowacy poinformowali o gotowości do przesyłu gazu ziemnego na Ukrainę za pomocą gazociągu Wojany-Użhorod.

28.05 – Międzynarodowy Instytut Enerdata opublikował światowy bilans energii, w którym podał, że w 2013 r. po raz pierwszy w Europie odnawialne źródła energii dominowały w produkcji elektryczności. Stanowiły one bowiem 28 % produkcji i wyprzedziły węgiel oraz siłownie jądrowe. Jednocześnie zwrócono uwagę, zużycie energii elektrycznej w 28 krajach Unii Europejskiej w ubiegłym roku spadło o 1%. Za główny powód tego zjawiska uznano przede wszystkim spowolnienie gospodarcze.

28.05 – Gazprom zapowiedział, że nie będzie negocjować obniżki cen gazu dla Ukrainy, jeśli zostanie pozwany do Trybunału Arbitrażowego w Sztokholmie. Termin polubownego uregulowania sporów o ceny gazu między Ukrainą i Rosją przed rozpoczęciem postępowania arbitrażowego w Sztokholmie ustalono na piątek 29 maja. Arsenij Jaceniuk, premier Ukrainy przy komentowaniu zbliżającego się terminu końca negocjacji, przypomniał również, że jego kraj domaga się od Rosji zwrotu 2,2 mld m³ gazu, przejętego przez nią po aneksji Krymu.

29.05 – Rex Tillerson, dyrektor Exxon Mobil, zadeklarował kontynuację współpracy z rosyjskim Rosnieftem pomimo kryzysu ukraińskiego.

30.05 – Guenther Oettinger, komisarz UE ds. energii zapowiedział osiągnięcie ukraińsko-rosyjskiego porozumienia do 3 czerwca.

30.05 – Ukraiński Naftohaz przekazał rosyjskiemu Gazpromowi 786 mln USD tytułem spłaty zadłużenia za gaz.

30.05 – Rosyjski Rosnieft i chiński Sinopec przedłużyły rozmowy w sprawie 10-letniego kontraktu na dostawę 100 mln ton ropy do Chin. Opóźnienie wynika z konieczności dopracowania struktury finansowania kontraktu. Wartość transakcji ma wynieść około 85 mld USD. Chiny zostały zobowiązane do dokonania przedpłaty w wysokości 25-30%.

30.05 – Według informacji opublikowanej przez Bloomberg, w ubiegłym roku USA zainwestowano w wydobycie ropy i gazu 168 mld USD, czyli ponad dwa razy więcej niż w 2009 r. Inwestycje w OZE wyniosły w tym samym czasie 56 mld USD i były najniższe od 2010 r.

2.06 – Gina McCarthy, szefowa Amerykańskiej Agencji Ochrony Środowiska (EPA) przedstawiła plan redukcji emisji CO₂ do 2030 r. Według założeń EPA emisja ma zostać zmniejszona o 30% w stosunku do poziomu z 2005 r.

Polska:

26.05 – Państwowa Komisja Wyborcza ogłosiła wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego, które odbyły się 25 maja 2014 r¹.

27.05 – Polska Spółka Gazownictwa, została uznana przez polski rząd za przedsiębiorcę o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym.

27.05 – W wywiadzie udzielonym „Rzeczpospolitej”, Jerzy Kurella, wiceprezes PGNiG ds. handlowych, stwierdził, że liberalizacja rynku gazu powinna przebiegać w sposób niezagrażający bezpieczeństwu dostaw: „W obecnych warunkach niekontrolowana, rewolucyjna liberalizacja mogłaby być bardzo szkodliwa dla spółki”. Podkreślił on, że liczba obowiązków nałożonych na PGNiG, takich jak utrzymywanie niezbędnych zapasów gazu, budowanie magazynów, czy inwestowanie w poszukiwanie i wydobywanie były powodami, przez które spółka nie była w stanie się z nich wywiązać.

28.05 – EDP Renewables planuje w tym roku uruchomienie nowych źródeł wiatrowych o mocy ok. 20 MW. W wyniku realizacji tych inwestycji, łączna moc farm wiatrowych tej spółki osiągnie wielkość 390 MW.

29.05 – Paweł Smoleń, prezydent Euracoal (Europejskiego Stowarzyszenia Węgla Kamiennego i Brunatnego) stwierdził, że na problem miksu energetycznego należy patrzeć całościowo i nie przeciwstawiać OZE energetyce konwencjonalnej. „W istocie jest to jeden temat i tak przedstawiony powinien dać nam dużo lepsze szanse na ugranie swego w negocjacjach klimatycznych z Unią”.

29.05 – Wiceminister skarbu państwa Zdzisław Gawlik zapewnił, że „nie będzie finansowych konsekwencji przesunięcia terminu dostaw katarskiego LNG do gazoportu w Świnoujściu”.

2.06 – Maciej Bando został powołany przez Prezesa Rady Ministrów na stanowisko prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

¹ W związku z przedstawieniem oficjalnych wyników wyborów w dniu 26 maja wieczorem umieszczono je w obecnym kalendarium.

Komentarz do wydarzeń:

Najważniejszym wydarzeniem minionego tygodnia było ogłoszenie wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego. „Żeby się liczyć trzeba było osiągnąć dobry wynik na Śląsku” – ta stara maksyma znana sztabom wyborczym, została zastosowana właściwie przez wszystkie partie polityczne. W związku z tym wszystkie startujące w wyborach komitety odwoływały się do węgla jako fundamentu bezpieczeństwa energetycznego kraju. Jedyna różnica pomiędzy nimi polegała na akcentowaniu (lub pomijaniu) potrzeby wdrożenia czystych technologii węglowych. Przyjęcie takich strategii świadczy o głębokim niezrozumieniu problematyki bezpieczeństwa energetycznego, rynku energii i klimatu. Obecnie bezpieczeństwo energetyczne Polski w coraz mniejszym stopniu opiera się bowiem na węglu, którego wydobycie jest coraz droższe oraz powoduje dodatkowe koszty społeczne i zdrowotne. W najbliższych latach Polska powinna zdywersyfikować bilans energetyczny, zwiększając udział odnawialnych źródeł energii, a także dywersyfikując kierunki dostaw. Dyskusja na ten temat nie pojawiła się w trakcie kampanii. Partie wolały wybrać strategie pasywne. Pomogło to w zmobilizowaniu najbardziej aktywnych wyborców, ale nie przyczyniło się do pozyskania wsparcia w nowych grupach społecznych. Pomimo tego, że 89% Polaków popiera członkostwo w Unii Europejskiej², to aż 76,17% z nich nie uczestniczyło w wyborach. Absencję wyborczą warto zestawić z wynikami badań przeprowadzonych w 2013 roku w ramach projektu badawczego pt. „Odnawialne źródła energii w Polsce: problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji”³. Zadano wówczas pytanie reprezentatywnej dla populacji Polski grupie osób o preferencje dotyczące źródeł energii. 29% badanych wskazało na elektrownie wiatrowe, 28% na panele słoneczne zaś 18% na elektrownie wodne. Łącznie za rozwiązaniami z zakresu OZE opowiedziało się zatem 75% respondentów, co może świadczyć o tym, że być może politycy w kampanii pominęli ważny temat. Część partii podjęła próbę mobilizacji społeczeństwa poprzez odwołanie się w ostatniej kampanii do haseł bezpieczeństwa (np. Platforma Obywatelska). Zwiększoną liczbę publikacji prasowych dotyczących bezpieczeństwa energetycznego

² Komunikat z badań CBOS nr 52/2014 – kwiecień 2014.

³ Projekt badawczy zakończyła publikacja: K.M. Książkowski, K.M. Pronińska i A.E. Sulowska (red.) *Odnawialne źródła energii w Polsce. Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji*, Warszawa 2013.

w miesiącu poprzedzającym wybory (347) i w ostatnim tygodniu przed wyborami (90) spowodował również kryzys ukraińsko-rosyjski. Niemniej jednak – pomijając inicjatywę unii energetycznej, przyjętą z rezerwą przez UE – dyskusja w tej kwestii była mialka i nie wychodziła poza powierzchowne ale bezpieczne z perspektywy wyborów deklaracje. Tymczasem niewątpliwie konieczne jest przeprowadzenie szerokiej debaty w celu wypracowania ponadpartyjnego konsensusu politycznego, dotyczącego długoterminowej strategii Polski w odniesieniu do bezpieczeństwa energetycznego i klimatu, która byłaby realizowana przez kolejne koalicje rządowe.

Warszawa, 2 czerwca 2014 r.

dr Krzysztof M. Książkowski – Szef Programu „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” OAP UW, adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW, autor książek: „Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw” (2004), „Bezpieczeństwo ekonomiczne” (2011), redaktor naukowy publikacji „Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej” (2012) i „Odnawialne źródła energii w Polsce. Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji” (2013), autor wielu artykułów poświęconych zagadnieniu bezpieczeństwa i klimatu.